

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זעוקללה"ה

גליון ל'

[תש"ע]

שנה כ"ו

ליקוט על פר' אחרי – קדושים

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' וימותו (ויקרא טו, א). ותמוה, דהלא כוונתם ודאי היתה לטובה, דהא הם הלכו להקריב להשי"ת, ולכל היותר היו שונגים וחשבו שצריך להביא אש מן ההדיוט (ויקרא י, א) ולמה נענשו כ"כ. לזה אמר אחרי מות שני בני אהרן, מפני שהיו – בקרבנתם לפני ה', והיו בכסא הכבוד וסביביו נשערה מאוד, ולכן נענשו אף שהיו שונג וכמאה"כ אל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא (קהלת ה, ה) דמלאכים שהם לפני כסא הכבוד אינם מבינים ששגגה היא סיבה לפטור, ולכן צדיקים חלים ורועדים מאימת הדין. ולכן גם הצמיינו הצדיקים בענוותנותם וכדמצינו (במדבר יב, ג) דהאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, וכבר הקשו המפרשים איך שייך מציאות כזאת בעולם שיהא עניו ויחזיק עצמו גרוע מכל האדם, מכל הרשעים ומכל הגויים ואפי' מדרתן ואבירם. אלא דדייקא בגלל שהיה משה רבינו איש אלוקים ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים (דברים לז, י) לכן חשב מרע"ה לעצמו, דבשלמא אחרים כשחטאו, הלא הם נמצאים בחוץ, ומה כבר נעשה ע"י חטאם, אפי' המקושש שחילל שבת, או המקלל, הם נחשבים כאיש שוטה ופתי שמסתובב בחוץ, ולכל היותר פגמו קצת, משא"כ כשאני חוטא רח"ל – נשמת משה שנמצאת בכסא הכבוד, הרי הפגם נוגע לאלפי אלפים ורבי רבבות עולמות, וכמו שידוע מה שאמרו צדיקים על הרה"ק הרבי רבי אלימלך דכשחונג אבננו בחדרו לתפילת ערבית (דהוי רשות) ניוונים מזה שמונים אלף כיתות מלאכים. והר"א חייב לחגור את אבננו כוונות כאלו ואם חלילה וחס חלילה הר"א ישכח לחגור את אבננו באופן כזה, אזי כל המלאכים חלילה מורעבים ואינם מקבלים שפע, וכי אפשר לשער חטא כזה, דפ' אלפים כיתות מלאכים מחכים, ומקלקלים להם את מזונם, הרי אפי' רבבות רשעים שיאכלו ביוה"כ לא יגרמו פגם גדול כ"כ לפ' אלף כיתות מלאכים.

ובזה יובן מעשה נורא שהי' אצל זקה"ק הדברי חיים, דידוע שמכל המאכלים היה מחלק שיריים אבל את הי"ב חלות לא היה מחלק אלא היו חוטפין כ"א לעצמו ופעם קרה מקרה לא טוב, שאחד מנכדי זקה"ק חטף לעצמו חלה לפני שזקה"ק בצע אשירותיה, וכשזקה"ק רצה לבצוע וראה שחסרה חלה אחת רימו זקה"ק, נו, ובצאנו היה בד"כ מאוחר כשנמלו ידיים לס"ג, ופעמים רבות קרה שזקה"ק נמל ידיו באמצע חזרת הש"ץ של מנחה, דבצאנו הקפידו מאוד שלא לזוז זיו כל שהוא מהשולחן ערוך, ובדרך כלל כשהגיע זקה"ק לס"ג היה כבר מאוחר (איני יודע איזה חשבון היה לו אך לפי חשבוננו היה כבר מאוחר) ואגב אספר עובדא ששמעתי מאאמו"ר שהיה בשעת מעשה, פעם נכנס זקה"ק לתפילת מנחה בשעה שאנשים פשוטים חושבים שכבר מאוחר, דבזמנם לא היה שעון ולא יכלו לחשב את צה"כ והשקיעה בדיוק, וזקה"ק נכנס והתחיל לומר וידבר, ובאמצע הסתובב ונגש ליהודי מכובד שעמד בביהמ"ד תפסו בבגדיו ומשך אותו לחלון, – והוא נהיה חיוור כסיד, וה'עולם' לא הבין למה הוא סוחב אותו, כן היה דרכו לעיתים כשהיה לו כוונה מסוימת כזה, – והראה לו, נו, שיראה בחלון שעוד היום גדול, דהיהודי הזה הרבה בליבו שכבר מאוחר וכבר עבר זמן תפילת מנחה, וזקה"ק תפס את מחשבתו והראה לו שעדיין יום (כמובן שהוא לא ראה מה שראה זקה"ק בעיניו הברזלחים).

וגם אותה שבת בס"ג היה מאוחר זקה"ק גוער ומרמו, נו, אך מדוחק הזמן הוכרח לבצוע בלא שישלימו את הי"ב חלות, וראו על זקה"ק שהיה לו קפידא נוראה, וכשנמר לבלוע את ה'כית' נענה זקה"ק ואמר (איני זוכר כמה אלפים בדיוק) כך וכך אלפים כיתות מלאכים עומדים ומצפים שאני יבצע המוציא על י"ב חלות, ועתה

לקחו חלה ולא יכולתי לבצוע על י"ב חלות, מי שעשה זאת לא יוציא שנתו. וכמובן מיד נעשתה בהלה ומהומה בכל הבית ואצל זקנינו הרבנית של הד"ח, וכשזקה"ק סיים ס"ג ונכנס הביתה נגשו אליו בני המשפחה ונפלו לפניו לארץ, והיללות היו עד לב השמים ובקשו רחמים עליו והתחננו, אך לא עזר כלום ונסתלק לב"ע תוך שנתו, דלא היה שייד לרחם עליו דהלא הוא מנע מאלפי כיתות מלאכים שפע וגרם שילכו בפחי נפש, כל השבת הם עמדו וזכו לשפע שיקבלו משמיא ע"י ברכת המוציא של זקה"ק, ומנעו מהם את זה ונעשו אומללים לכן אין מרחמין בדין, ולא יכלו לעזור לו. ופעמים רבות היה בצאנו שזקה"ק נעשה חיור כסיד, דהא הוא כמו שר היוצא לפני המלך שסביביו נשערה מאוד.

ולכן אחז"ל (אבות ב, י) הוי זהיר בגחלתן שלא תכוה, דצדיקים נמצאים בכסא הכבוד הגדול והנורא ואלפי מלאכים עומדים סביבם, ואם גורמים שם חלילה איזה פגם מתחייבים שריפה, ואין רחמים בדין דסביבו נשערה מאוד. ולכן פחדו צדיקים כ"כ והתקנאו באינשי דעלמא שאין להם אחריות גדולה כ"כ, משל למה הדבר דומה לאדם שנתנו לו – להבריל אלף אלפי אלפים הברלות – פצצת אטום לשומרה שלא תתפוצץ, וכי יוכל להצטרק שנרדם ולא שם לב, הוא בטעות קלה שלו הרי הוא הורג רבבות אנשים, כשאדם שומר על מאה דולר או אפי' על אלף דולר אזי לכל היותר איבד מאה או אפי' אלף דולר, אך כשאדם יכול לפגום בעולמות העליונים וביכולתו לפגום ברבבות אלפי מלאכים, אזי אם הוא לא מביט על כל תנועותיו ועל התנהגותו הוא הגרוע ביותר בעולם.

(שיעור חורש"י פרישת בהעלותך שנת תשל"ה)

בקרבתם לפני ה' וימותו (ויקרא טו, א). איתא בחז"ל (סנהדרין נב.) וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך וגדב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן, אמר לו נדב לאביהוא אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור, אמר להן הקב"ה הנראה מי קובר את מי וכו' עיי"ש, ותמוה מאוד דצדיקים הללו, שעליהם אמר משה לאהרן רואה אני שהם גדולים ממני וממך (רש"י י, ג), יאמרו דברים כאלו, ורואים בעליל שמאמר זה מסתרי תורה. גם הלא מקרא מלא דבר הכתוב בסיבת מיתתם (ויקרא טו, א) בקרבתם לפני ה' וימותו.

ונראה דהנה מצינו (כתובות קיא.) שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ידחקו את הקץ, והענין בזה כי אמרו ז"ל (מ"ק טו:) מי מושל בי צדיק שאני גזור גזירה ומבטלה, צדיק גזור והקב"ה מקיים הקב"ה גזור וצדיק מבטל, שהבורא כל עולמים נתן כח לצדיק יסוד עולם נוטר ברית, קדוש מרחם אמו, שכפיו כן יהיה, דכך עלתה ברצונו ית"ש שכביכול יהא הכרח לפניו לקיים דברי הצדיק, וכן איתא בירושלמי (כתובות ד.) שאם נמלכו ב"ד לעבר את השנה הבתולין חזרין שנאמר לא' גומר עלי, והובא בש"ך (י"ד סימן קפ"ט ס"ק י"ג) לגבי וסת החודש, דסדר והנהגות העולם נמסר לחכמי התורה כאמור (חבקות ג, ו; ועיין סוטה כב.) הליכות עולם לו. והנה כי כן אלמלי היו הצדיקים הולכים בתקיפות לאמור, אנו מצוים ואומרים שהשי"ת חייב לשלוח את משיח בן דוד ולגלות מלכותו יתברך על פני תבל, כי אז היה הדבר מוכרח להתקיים, ולכן היה צורך להשביעם שלא ידחקו את הקץ מאחר שיש בידם לדחוק את הקץ ללא עיתה. כך הם פשוטן של דברים, וזה אמת.

ומצינו (כ"ד פה, יא) היה אבינו יעקב סבור שתחיית המתים מגעת בימיו, היינו שיעקב אבינו קיוה ורצה שאז כבר יגיע עת קץ, אבל עדיין לא הגיע זמן, ואז התחיל השעבוד במצרים לקיים מה שנאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים (בראשית טו, יג-טז) ועבדום וענו אותם וגו' ודור רביעי ישו בו הנה, וידוע שגלות מצרים היתה כוללת כל ארבע גליות, וסברו ישראל שבפקידת גאולת מצרים יעלו מיד לארץ ישראל עם מלך המשיח (עיין זוהר ח"ב דף רט"ז ע"ב). ומאז שנאמר למשה שהוא לא יכניסם לארץ, כמו שדרשו רז"ל (סנהדרין קיא.) עתה תראה במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים, היו מצפים שמלך המשיח יכניסם בגאולת עולם, ואתו עמו יבא משה רבינו כמבואר בזה"ק ובתרגום ירושלמי (שמות יב, מב). ובצאתם ממצרים כשנעשו שפטים בכל

אלהי מצרים, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו שקליפת כלב נכנעה, וראו הכל כי יש אלקים שופטים בארץ, חשבו שעבשיו יהא ונגלה כבוד ה', והיה ה' למלך על כל הארץ, ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה. וכן כתוב (דברים א, ב) אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע וברש"י שאילו לא קלקלו היו נכנסים מיד.

ואפשר שעל דבר זה נתכוין יעקב כשביקש לגלות קץ הימין (פסחים נו), היינו שחשב את הקץ שיהיה בשעת יציאת מצרים, ונסתלקה ממנו שכינה כי לא כך עלתה במחשבה לפני המגיד מראשית אחרית נוטה שמים ויוסד ארץ.

וכאשר לא זכו לגאולה ביציאת מצרים חשבו שיהא תיקון העולמות בשעת מתן תורה, כשפתח הקב"ה להם ז' רקיעים וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחידי (רש"י דברים ד, לה), ושמא זה הזמן שיוגלה אלקותו יתברך על כל יושבי תבל וכל העמים יבאו ויקבלו עליהם עול מלכותו, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם. ואז התגברה הטומאה ועשו אותה מעשה במדבר. ואחר כך נתרצה להם השי"ת וציוה לעשות משכן.

וכשראו נדב ואביהוא הקדושים התגברות הטומאה שיש בעולם, שתמיד מתגברים עליהם להכשילם בחטא אחר, החליטו שאין עצה אחרת אלא שמשוה ואהרן יעשו עבירה לשמה ויצאו בחזק יד, אנו מוכנים לאבד חלקנו בעולם הזה ובעולם הבא, שנימחה מעל פני האדמה, ובלבד שתבא הישועה, שתרד אש מן השמים ועמה בית המקדש של מעלה, ויהא כבר גמר תיקון העולמות בכיאת מלך המשיח. וחשבו שהזמן מסוגל להתעוררות שמחה ורחמים באותו יום שנמל עשר עטרות (שבת פח:): ואותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ (מגילה י:). ולא הבינו דרכם של משה ואהרן שאין עושים כך, ומסרו נפשם ואמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור ונדרחוק את הקץ.

גם רמזו באומרם מתי ימותו שני זקנים הללו, כי כל עוד זקנים הללו נמצאים בעולם, והעולם מתקיים בזכותם, אין רואים צורך בכיאת המשיח. וכמו ששמעתי מכ"ק אממו"ר זי"ע שפעם תוך אחד השיחים אצל הרה"ק מוהר"י מניישטארט (ה'גוטער איד') זי"ע סיפר ואמר, שאצל הרבי מלוכלין היו ארבע מאות אנשים כפריים בעלי רוח הקודש בהירים (דארפס אידען קלארע בעלי רוח הקודש), ושאל אחד הנוכחים אם כה גדולים היו מדוע איפוא לא הביאו את מלך המשיח, ענה הרה"ק ואמר לא הרגשנו אז שזה חסר כל כך. היינו שמחמת התפשטות הגשמיים ורוב התגלות אלוקית ששרר במחיצת קדשו של רבה"ק מלוכלין לא ידעו והרגישו את החסרון, וזה ענין עמוק מני ים עמוק עמוק מי ימצאנו. כי גלוי וידוע היה בשמים שאותם בני דור דעה כשיראו את גודל ההסתר פנים, וחילול השם, ורוב הצרות אין שום ספק שיהיו בוקעים רקיעים ועוברים על כל השבועות. וכמו שידוע מהבעש"ט הקדוש אחר הגזירה בעיר שדה לבן שהרעיש עולמות והאבות הקדושים באו אליו, ולא נח ולא שקט עד שהם"מ בעצמו הגיע ובא לפניו, והדברים עתיקין. ואלמלי בזמניהם היו מותחים את החבל כפי שעלתה לנו בזמנינו אין שום ספק שלא היה באפשרות להאריך עוד את הגלות, אשר על כן היה צורך להשפיע להם הארה גדולה באופן שלא יבחינו ולא יראו את החשכות, ובמחיצתם היה התגלות אלקית כמו בבית המקדש, וכמו שפעם במוצאי יוה"כ אמר הרה"ק מאפטא זי"ע היום בתפלת מוסף כוונתי כל הכוונות שכיוון כהן גדול והלכתי בכל העולמות שהלך כהן גדול ולא היה חסר רק הכבש ('עם האט נאר גיפעלט דאס לעמעלע'), ובכך העלימו מהם צורת המצב, ולא הכירו בגודל החסרון ללא בית המקדש.

ועל דבר זה נצטערו נדב ואביהוא כשראו מצב העולם ככי רע ללא אפשרות להמשיך כך, ואמרו מתי ימותו שני זקנים הללו שאותם אפשר לפתות, ואני ואתה ננהיג את הדור ולא נניח שירמו אותנו, ונלך בתקיפות לעקור כל השבועות. וגם יפורש ואני ואתה ננהיג את הדור כלשון בתמיה, כלומר וכי מה יהא הסוף כשימותו שני זקנים הללו ואנשים שכמונו יהיו מנהיגי הדור, הלא טוב מותנו מחיינו בדור שכזה, ולכן יש לדרחוק את הקץ מיד.

ושם נאמר (ויקרא ט, כד-כו) ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם, ויש לפרש וירנו על דרך שאמר זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע (הובא בייטב פנים יפה לעינים אות י"ה) לפרש הפסוק קומי רוני כלילה דלשון רינה משותף לבכיה ושמחה, והיינו שיהיה עם שמחתם ביום זה היו בוכים ומייללים באומרים הלזה קוינו, הלא אמרנו שיקויים כבר הייעוד של באש אתה עתיד לבנותה, שיהא ישמחו השמים ותגל הארץ, ולבסוף יצאה אש רק לאכול את העולה וגו'. ואז ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא וגו' ויקריבו לפני ה' אש זרה, שהלכו בתקיפות ואמרו שאין דעתם מסכמת עם אש היורד מן השמים ללא מקדש של אש.

ברם דא עקא אשר לא צוה אותם, דאלמלי עשו זאת משה ואהרן שהיו מנהיגי הדור היו מעשיהם מועילים, אבל כאשר לקחו נדב ואביהוא אשר לא צוה אותם על הנהגת העדה לא עלתה הדבר בידם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה', כי הסתכנו בעצמם ללכת גבוה מאוד נגד רצון השי"ת. וזה שנאמר (ויקרא טז, א) בקרבנתם לפני ה' וימותו, היינו שרצו לקרב הזמן דלפני ה', שיהא כבודו מלא עולם ולא רק כבוד ה' מלא את המשכן אלא ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר, קדש את שמך בעולמך מלכנו.

וזה שאמר משה בענוות קדשו עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך, דאנחנו הרי לא מסרנו נפשינו עד כדי כך. ויאמר משה אל אהרן בסיבת מיתתם, הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש שלעת עתה בקרובי אקדש אצל עדת יעקב חבל נחלתו, ועדיין לא הגיע זמן של והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גויים רבים. והפשט והדרוש עולים בקנה אחד, בקרובי אקדש על ידי נדב ואביהוא שמתו, וזאת בגלל אשר קעת רק בקרובי אקדש וטרם הגיע הזמן של קדוש אתה ונורא שמך וכו' והא' הקדוש נקדש בצדקה. ותן לחכם ויחכם עוד להתבונן ביותר עמקות בדברים האמורים, ובכך יבוארו על נכון הרבה פסוקים ומדרשים נעלמים, וכן מה שאמרו (ויק"ד ב, ט) שמתו על שהיו שתויי יין כשנכנסו, ועל שלא היה להם נשים, והמ"י.

(בעידן רעוא דרעוין פרשת קרח שנת תשל"ה לפ"ק)

ונראה לפרש בדרך פשמות ובהקדם לבאר אורו"ל (ירושלמי שקלים פ"א ה"א) אין אתה יכול לעמוד על אופיה של אומה זו, נתבעין לעגל ונותנין, נתבעין למשכן ונותנין. והיינו כי כל העמים ילכו אחרי שרירות לבו הרע בשאט נפש וכיד רמה, ולא כאלה חלק יעקב שאינם בנגד יודעים את רבונם ומתכוונים למרוד בו ח"ו, אלא כי כל ראש לחלי וכל לבב דוי, והם ככסיל בחושך הולך מחמת שאינם יודעים להבחין בין טוב לרע ולהבדיל בין האור ובין החושך, ואומרים לרע טוב ולטוב רע, על עבירה שהיא מצוה ועל דבר מצוה שהיא דבר בלתי הגון, כי נתקיים בהם והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה. וז"ש אין אתה יכול לעמוד על אופיה של אומה זו רצ"ל לעמוד עליהם ולהעמידם במשפט, שהרי ברוב אולתם נתבעים לעגל ונותנים כמו שנתבעים למשכן ונותנים, וזאת מחמת שמדמים שגם זה מצוה רבה, והם עושים ונמשכים אחרי כל מה שאומרים להם כצאן אשר למבח יובל.

וכבר אמר הכתוב (דברים יא) ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו וגו'. כלומר שרק במצב שאתה רואה ומכיר איזה ברכה ואיזה קללה אז אנכי נתן את הקללה אם לא תשמעו, אבל אם מחמת התגברות היצר ורוב הצרות הדעת מבלבל, עד שאין יודעים להבחין בין דרך אמת לדרך שקר, בין השעיר אשר עליו הגורל לה' ובין השעיר אשר עליו הגורל לעזאזל, כי שניהם שוים לגמרי במראיתם, ומאוד קשה להבחין ביניהם, אז יוסלח לכל עדת בני ישראל כי לכל העם בשגגה.

ולרמז על זה באה מצות שני השעירים ביום הגדול בו הקב"ה מוחל וסולח לעונות עמו בית ישראל ומעביר אשמותינן. להורות נתן על סיבת ושורש החטא, שהשעיר לעזאזל משהו עצמו אל השעיר אשר לה', ואלמלי היה ניכר עדיפותו של השעיר לה' שהיה גדול ביותר ועולה יותר דמים כי אז היו כולם רצים אחריו, אבל דא עקא ששניהם שוים במראה ובקומה ובדמים ולא ניתן להכיר ולהבדיל ביניהם, וכיון שכן ישא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה כי כמעט שניטלה מהם הבחירה.

זוהי שכתב האבן עזרא כמתק לשונו, בהיותך בן שלשים ושלש וכו'. רמז על בחי' הכתוב גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, רצ"ל שבכדי שאוכל להביט ולראות נפלאות התורה צריכים תחלה לגלות עיני ולהסיר מסך המבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, אבל במצב אשר כל ראש לחלי וכל לבב דוי או לא יתכן לדונם ולחייבם, וכן נאמר אנכי ה' אלקיך וגו', ואז בזמן שיש התגלות אלקית אנכי מצוך לא יהיה לך אלקים אחרים על פני דייקא. וז"ש שכאשר תבא בסוד ה' ויקויים כך בקשת גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך אז שייך גדר של עבירה, אבל כל עוד אשר השמן לב העם הזה ועיניו השע או ונשא השעיר עליו את כל עוונתם אל ארץ גזרה.

ויבואר בדברי המסורה, זכרון תרועה היינו לעורר זכירת אהבת הקדמונים אברהם יצחק ויעקב אבותינו, ואף בזמן אשר לכאורה אין זכרון לראשונים היינו שנשפלו כל כך עד שח"ו תמה זכות אבות (שבת נה.), אז תמליץ עליהם לפני השי"ת אשר אין זכרון לחכם עם הכסיל, רצ"ל שאי אפשר לדון את הכסיל אשר בחשך הולך כדינו של החכם ומבין מדעתו, ולכן גם בעת אשר אין זכרון לראשונים יש זכרון תרועה, לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו.

וכן נאמר מפי נעים ומירות ישראל (תהלים צה, י) ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי לבב הם, ומכיון שהם תועי לבב ממילא נמשך אשר והם לא ידעו דרכי, ואין להאשים אותם על כך, כי מה הטאם ומה פשעם אם אינם יודעים דרך האמת, ובגין כן אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי היינו כמ"ש (פנהדרין ק). באפי נשבעתי וחזורני בי, ודור המדבר יש להם חלק לעולם הבא (עי' שם קח).

ויפורש עוד והם לא ידעו דרכי אשר נשבעתי באפי. רצ"ל בשעה שאני הולך עמהם בחרון אף ובמדת הדין הקשה אז לא ידעו דרכי, וכמ"ש (הגינה ה:): כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה, ורק אם יבואון אל מנוחתי היינו כשיבואו אל המנוחה ואל הנחלה וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו אז ישובו לדעת את ה', וז"ש ואומר אמירה לשון רכה, עם תועי לבב הם, והם לא ידעו דרכי אשר נשבעתי באפי, ולכן הנה אנכי שולח להם את אליהו הנביא עם מלך המשיח להביאם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותם, וינוחו בו מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם.

ולכן בעת שרואים תוקף התגברות כח הסמ"א וההסתר פנים גובר במדה מרובה בידוע הוא שהישועה קרובה לבוא, ועד"ש (פנהדרין צה). אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב. וכבר אמרתי לבאר מאמר אהרן שהכריז ואמר חג לה' מחר (שמות לב, ה), כי ידע שיש גבול לכח הטומאה מאת האומר לים עד פה תבא (עי' דברי חיים פרשת ויקהל), ואם הם עוברים את הגבול באופן שגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שכבר נתבטל כח הבחירה, אז הגיעה שעה להעביר גלולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתן לתקן עולם במלכות שד"י, וכאשר ראה אהרן איך שמעשה שטן הצליח להטעות את כל ישראל הבין שכבר הגיע קצם כיון שהדור כולו חייב, וחג לה' מחר בביעור רוח הטומאה מן הארץ.

(מתוך ד"ת בעידן רעד"ר פר' פנחס תש"כ)

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם. יש לדקדק דהלא יוה"כ מכפר על המזיד כשוגג ולמה הזכיר רק חטאתיכם, אשר חטאות אלו השגגות. גם יש לבאר ענין ששני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקחתן כאחד, והוא פלאי דהלא אין ענינם שוה דהאחד עולה לקרבן על המזבח והשני נשלח לארץ גזירה, והגם אומנם כי ענין שעיר המשתלח עמוק עמוק מי ימצאנו בעמקי סודות התורה, ומי שזוכה להבין אפס קצהו אינו אלא במתנת ה', מכל מקום לפי הכלל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו גם על פי פשטות יש להתבונן בו.

והנראה דהנה שורש ישראל קודש לה' ואין ביניהם מי שיעשה בכוונה להכעיס ולמרוד בהשי"ת, אלא שכך דרכו של יצר הרע לסמא את העינים שלא לראות את האמת, שדבר זה מצוה גדולה ואיסור זה אינו

אלא חומרא בעלמא וכו', וכמו שידוע מהבעש"ט בפירושו הגמרא שוחט משום מאי חייב רב אמר משום צובע ובתוס' דאשוחט דעלמא קאי, וביאר הכוונה על יצה"ר הוא מלאך המות ששוחט כל בני העולם, משום מאי מחייב לעתיד לבא כשהקב"ה מביאו ליצה"ר ושוחטו, מה פשעו ומה חטאתו והלא אינו אלא עושה מלאכתו שלכך נברא להסית בני אדם לחטוא, ובאה התשובה משום צובע שהוא צובע עצמו כיצר טוב ועל ידי זה נוטל נשמה, עכתד"ק. וכדוגמא יש להביא עון לשון הרע שאומרים פלוני מצוה לדבר בגנותו ולפרסם מעשיו. וכן מה שבני תורה מבטלים מלימודם והולכים לקבץ צדקה או לעסוק בצרכי צבור בדמותם שמצוה גדולה עושים בכך, ואלבא דאמת זה מעצת היצר להחטיאם, שהרי אמרו ותלמוד תורה כנגד כולם, ורגע אחד של לימוד התורה חשוב לפני השי"ת יותר מאסיפת צדקה כל היום.

גם בימי הרחמים והסליחות אין היצר שוקט על שמריו, הוא מדבר על לב האדם שילך לישון בשעה מוקדמת כדי שיוכל להשכים קום לומר סליחות, ואחרי אמירת הסליחות הוא חוזר למוטתו להמשיך בשנה כי עיף ויגע הוא, וכמעט שיצא שכרו בהפסדו ומוטב היה לו שלא להשכים לסליחות. ולא כן עשו דורשי ה' בימים הקדושים הללו, ודכירנא מבית מדרשו של כ"ק אאמו"ר זי"ע שבימי הסליחות היה ביהמ"ד מלא כל היום וכל הלילה לא יחשו, מי בשיעורי תורה ומי באמירת פרקי תהלים ותפלות שבספר שערי ציון. ואנן בעניינותן כל יום המקודש מחבירו יצרו גדול הימנו, ובימים האלה נזכרים ונעשים לעסוק בהכנות לימי החג בעשיית נוי סוכה וכיוצ"ב, ולא די שבמשך כל ימות השנה במלנו מן התורה אלא שעוד מוסיפים לבטל ולבלות ימי קודש אלו, וכל זה מעצת היצר שנוח לו שיהא האדם עסוק וטרוד אפילו בדבר מצוה ובלבד שלא יעסוק בתורה, הוא מוכן שיצום אדם תעניות משך כמה שבועות ובלבד שלא ילמוד דף אחד של גמרא ותוס', דמאחר שלא יעסוק בתורה לא יידע את האסור ואת המותר וממילא יצליח להפילו ברשתו.

ועוד זאת מעצת הטומאה להלביש רשע בבגדי צדיק ואיצטלא דרבנן, רואים אברכים הלבושים בבגדי לבן כשכלפי חוץ נראים נאים במעשיהם בעוד ששבע תועבות בלבם, ואין בהם אף ניצוץ של אמת. והרה"ק מראפשיטין וכן זקה"ק מגארליטין זי"ע כבר צווחו ככרוכיא על זאת. ולא יפלא איפוא מה שמצב הדור ירד פלאים, שהלא איך ידעו ללמוד דרך האמת בשעה שרואים אלו שפרקם נאה יוצאים ומקילים ראשם בהיתרים שונים אשר לא כתובים בספר התורה ולא נמצאו בדברי הפוסקים, וכי מי רואה צורך להתחסד עם קונו יותר מהללו שנראים כסלתה ושמנה של עדת ישראל.

ולכן הוצרכו שני השעירים להיות שוים, ללמד זכות על עדת ישראל שאינם יודעים להכיר ולהבחין למי החותמת ולמי הפתילים, שהרי זה שנשלח לעזאזאל המדברה דומה לגמרי במראהו כזה שהוא קודש לה', ואשר כל זה ממזימת היצר בכדי שיוכל לבא לאדם ולהגיד לו הלא תראה אברך פלוני שכסתו מוטלת בין גדולי רום ואינו מחמיר על עצמו ומה העבודה הזאת לך, מה לך לפרוש מהצבור ולעמוד ממתוך בשעה מוקדמת ביותר קודם אור הבוקר, וכהנה וכהנה פוק חזי מאי עמא דבר. ונמצא שכל עוונם בשגגה, אדם הראשון על חטא אחת שחטא נקנסה מיתה עליו ועל זרעו אחריו עד סוף כל הדורות לפי שנחש הקדמוני לא בא אליו בערמה אלא פיתה אותו למרוד בהשי"ת באומרו אף כי אמר אלקים לא תאכלו וגו' כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים וגו', ויחידה היה בעולם ולא היה שייך להראות לו דוגמא מאחרים, לא כן בדורות האחרונים שהיצר בא כמשאות שוא ומדוחים ומחשיב מעשה העבירה כמצוה גדולה, ואומר אל תצדק הרבה מאחרים הגדולים וטובים ממך.

וזו דבר הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם רצ"ל לפי שכל מעשיכם כחטא של שונג, וכל כך למה לפני ה' תטהרו שאתם מטהרים עצמכם כפי מה שאתם מסתכלים כלפי מעלה ורואים באלו העומדים לפני ה' ולמדים מהם, ולכן לפני ה' תטהרו מכל עונותיכם מכיון שהכל בגדר טועה בדבר מצוה. (בעידן רעוא דרעיון פרשת נצבים וילך תש"ל)

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא (ויקרא יט, ז). ואמרו חז"ל (יבמות סה:): כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע, וכי מיגרע גרע בזה שיאמר תוכחה והוא לא ישמע לו. אלא כי דברים היוצאים מן הלב נכנסין אל הלב, וכאשר יהודי מוכיח את חברו בכוונה אמיתית מעומק הלב ומפנימיות הנשמה, כשכל מטרתו הוא אך ורק להרחיק ולמנוע את חברו מעשות את הדבר הרע, וכל זאת מחמת גודל אהבתו את חברו באהבת נפש עזה וחפצו למנוע אותו מלהכעיס את הבוכ"ע, ומרגיש בעצמו את האחריות הגדולה המוטלת עליו ושהיה מוכן שיקטעו את ידו ושלא יקטעו לחברו את קצה אצבעו, לאדם כזה מותר להוכיח אחרים, כי הם בוודאי יתקבלו בלבו של חברו החוטא.

משא"כ אותם דרשנים ומגידים אשר כל מטרתם הוא להרבות את כבודם וששמו ילך לפניהם כבעלי דרשנים מפיקי מרגליות ושביכולתם להשפיע על אחרים במאמר פיהם, וכאשר ישמעו שאנשים אחרים מוכיחים ואומרים מוסר מיד יבטלו את דבריהם ויאמרו עליהם שהם אינם ראויים להוכיח וכי רק הם ראויים לאותו איצטלא, אז מוכח שאין כוונתו שלימה להציל את האדם החוטא, דא"כ מאי איכפת לו מי הוא המוכיח, אלא על כרחך שכל כוונתו להרבות כבודו ואין לו שום כוונה להרחיק את האדם מן העבירה, ולאדם כזה מצוה שלא יאמר דבר שאינו נשמע, כי הוא ממילא לא יצליח להשפיע לטובה.

וענין זה נרמז בפסוק הוכח תוכיח את עמיתך, דהנה משמעות תיבת 'הוכח' – הוא הוראה כללית שיאמרו תוכחה לאדם החוטא, ואילו 'תוכיח' הוא כהוראה פרטית לכל אדם שכאשר יראה אדם עובר עבירה צריך להוכיחו. וע"כ כפל הכתוב וכתב "הוכח תוכיח", רצ"ל שלאדם לא יהיה שום נפק"מ אם הוא אומר את התוכחה או שאחר מוכיח, וכנ"ל דלא כאותם הדרשנים שאין כוונתם לשם שמים וראיה לדבר שהם אינם מסוגלים לשמוע כשאחרים מוכיחים, ורק כשלבו שלם עם כל דרשן ומוכיח אז מוכח שכוונתו רצויה ושכל מטרתו להניא את האדם שלא יבוא לידי עבירה, ואז מצוה שיאמר דבר הנשמע.

(שיעור חורש"י פרשת כי תבא שנת תשל"ט לפ"ק)

ליקוט על פרקי אבות – פרק ג'

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (אבות ג, א).

הנה דברנו בשיעור חורש"י באריכות מדברי קדשו של רבן כל ישראל החתם סופר שכתב בחומר הדבר של המלמד חובה על ישראל קדושים ורואה ברעתם, ומדבר לשון הרע ורכילות, ואף אם כגובה ארזים גבהו אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו. ויש לראות חומר הענין ממה שחרצו עונשו של המתכבד בקלון חברו שאין לו חלק לעולם הבא (ב"ר א, ה), ואילו האוכל ביום כפור או האוכל חלב ודם אין עונשו אלא בכרת אבל יש לו חלק לעולם הבא. הלא בהתבוננו בזה יודעונו ידינו ורגלינו מאימת הדין.

ועל זה אמרו (אבות ג, א) ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ודקדק הגר"א ככפל הלשון דין וחשבון. ונראה דדין היינו על עצם מעשיו הרעים והמקולקלים, ואילו חשבון היא על מה שדיבר בגנות חברו בעוד שהוא עצמו אינו נקי מכך, ויבואו אתו בחשבון על כל מעשיו לראות הייאמנו דבריו שדיבר על הוללת. כי שכיח מאוד שהאדם במומו פוסל (קדושין ע), ורואה בחבירו מה שהוא עצמו עבר כבר מאות פעמים.

ועוד זאת, דבחפץ חיים (כלל י' סעיף ג) הביא מרבינו יונה דאף באופן שמכוון לתועלת אסור לספר בגנות החוטא אלא אם כן הוא טוב ממנו אבל אם הוא חוטא כמותו הרי זה אסור לפרסמו כי איש כזה אין כוונתו לטובה

וליראה עיי"ש, זאת אומרת שאף אם כוונתו לשמים, שכואב לו מאוד מה שפלוני חוטא, אסור לו להוציא דבה מפיו אלא אם כן יודע בנפשו שאף פעם לא חטא בזה, או שכבר עשה תשובה מאהבה. אם בא לומר על אחד שהולך במל, צריך תחלה לדעת בנפשו שהוא עצמו לומד יומם ולילה בלי ביטול רגע, כדוגמת הגר"י בעל צפנת פענח, הגאון בעל מהר"ם שיק, זקה"ק בעל דברי חיים, ודומיהם, דאם לא כן איך אתה אומר שפלוני מבלה זמנו לבטלה בעוד שאתה בעצמך הולך במל. ואחרי שיתן דין ויענישו אותו על החטא של דיבור האסור, אשר הכל באבק לשון הרע (ב"ב קסח.), עוד יוסיפו לדקדק עמו בחשבון מחדש האם הוא עצמו נקי מאותו עון שבה פסל את חברו, דאם לא כן הוא מבעלי לשון הרע רח"ל ויוגדל עונשו.

וידרמו בדבר הכתוב (ויקרא יט, ז) הוכח תוכיח את עמיתך, ועל דרך שדרו"ל (שבועות ל.) עמיתך עם שאתך בתורה ובמצוות (וראה תרבא"ר פ"ח ובבה"ל סימן תר"ח בד"ה אבל), היינו רק במה שאתך בתורה ובמצוות, כלומר שאתה בעצמך אוהו בדברים הללו שאתה אומר ('דו ביסט דערביי'), ולא שתהא נאה דורש ואינו נאה מקיים דאו מוטב שלא תוכיח, וכמו שאמרו (סנהדרין יח.) קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים, דאפילו אם כוונתך לשם שמים להגיד מוסר אל תאמר לזולת אלא אם כן שאתך בתורה ובמצוות. ולא תשא עליו חטא, אלא אתה בעצמך תתודה על מעשיך קודם שאתה בא להוכיח אותו. והיל ורעדה יאחזנו בהתכונינו היטב בזה, כמה שקענו וטבענו בנ' שערי טומאה, בטומאת הפה והלשון וכל האברים.

(בעידן רעוא דרעיון פרשת תזריע שנת תשל"ו לפ"ק)

גליון זה נדבת הרבני החסיד מוה"ר **פנחס טארן** הי"ו

לרגל שמחת הולדת הנכדה **אסתר** שתחי

בת לחתנו הרב **שמשון ציננער** הי"ו

*

ולע"נ אביו הרה"ח מוה"ר **אלימלך** ב"ר **אברהם** ז"ל - נלב"ע י"ז אייר תשמ"ד

*

ולכבוד נשמת זקינו הרה"ק **רבי ר' מענדל מרימנוב** ז"ע - נלב"ע י"ט אייר

גליון זה נדבת

הרה"ח מוה"ר **אלימלך פרערויא** הי"ו

לרגל שמחת אירוסיו בנו הבה"ח המו"מ בתור"ש **שמעון** נ"ו

למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **גרשון ווייס** הי"ו

לרגל שמחת תגלחת בנו **מאיר צבי** נ"י

למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **משה פרענקעל** הי"ו

לרגל שמחת הולדת הבן **נחום מרדכי** נ"י

למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055